

KS. EUGENIUSZ ŚLIWKA

MUZEUM MISYJNO-ETNOGRAFICZNE
SEMINARIUM DUCHOWNEGO KSIĘŻY WERBISTÓW
W PIENIEŻNIE

Muzeum Misyjno-Etnograficzne Seminarium Duchownego Księża Werbistów w Pieniężnie jest jedną spośród blisko 40 kościelnych kolekcji misyjno-etnograficznych, w których zgrupowano więcej niż 10 tys. obiektów (por. ABMK 42: 1981).

Muzeum Misyjno-Etnograficzne w Pieniężnie powstało dzięki staraniom o. dra Józefa Seydy, wykładowcy historii Kościoła. Posiada obecnie ponad 3 tys. eksponatów etnograficznych i religioznawczych oraz ponad 300 obiektów przyrodniczych. Część zbiorów to pozostałość po przedwojennych zbiorach werbistowskich w Rybniku, Górnej Grupie k. Grudziądza i Nysie, większość jednak to dary powojennych misjonarzy werbistowskich.

Początkowo urządzano jedynie wystawy okolicznościowe — z racji święceń kapłańskich, ślubów zakonnych, Tygodnia Misyjnego. Stała ekspozycja obrazująca kulturę Nowej Gwinei powstała na przełomie lat 1963/64. Pozostałe eksponaty wystawiono w czerwcu 1966 r. Fachową pomocą służył dr Janusz Kamocki z Muzeum Etnograficznego w Krakowie. W 1973 r. sale wystawowe przebudowano. W 1977 r. zorganizowano osobną salę wystawową dla obiektów przyrodniczych.

Muzeum w obecnej postaci zostało udostępnione zwiedzającym 7 IV 1984 r. Muzeum posiada na terenie seminarium w Pieniężnie 9 pomieszczeń wystawowych, jedno pomieszczenie magazynowe oraz jedno pomieszczenie na pracownię, dokumentację i podręczny księgozbiór, poza tym salę projekcyjną na 100 osób. Całość pomieszczeń wystawowych jest radiofonizowana. Obok muzeum urządzono kiermasz literatury religijnej i misyjnej.

Muzeum posiada swoje wystawy filialne w domach werbistowskich w Laskowicach Pomorskich, Nysie i Lublinie.

Muzeum w Pieniężnie, największa tego typu placówka w Polsce, posiada zbiory pochodzące z Chin, Japonii, Indii, Indonezji, Nowej Gwinei, Filipin, z szeregu krajów Afryki oraz Ameryki Łacińskiej. W muzeum wyodrębniono także dział poloników, numizmatyczny oraz filatelistyczny, ponadto sztuki religijnej-chrześcijańskiej krajów misyjnych.

Pracownikami muzeum są klerycy zrzeszeni w Seminaryjnej Sekcji Muzealnej, w liczbie kilkunastu. Do ich zadań należy inwentaryzacja i opracowywanie merytoryczne zbiorów, przeprowadzanie drobnej konserwacji oraz oprowadzanie wycieczek. Pomocą służy dyrektor muzeum, który ponadto jest wykładowcą historii Kościoła w seminarium oraz pełni funkcję referenta misyjnego, odpowiedzialnego za animację misyjną w Polsce z ramienia seminarium oraz za pomoc misjonarzom. Na etacie płatnym muzeum znajduje się stolarz — konserwator urządzeń muzealnych oraz pani sprzątaczką.

Wszelkie prace plastyczne i wystawiennicze muzeum zleca plastykom. Poważne prace konserwatorskie wykonują na zlecenie konserwatorzy Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie. Pracownicy tegoż muzeum pełnią także rolę swego rodzaju konsultantów w zakresie muzealnictwa, etnografii i religioznawstwa.

Jeden tylko z pracowników muzeum posiada fachowe przygotowanie etnograficzne, przyszedł bowiem do seminarium po skończonych studiach na Uniwersytecie Wrocławskim, pozostali klerycy odbywają corocznie kilkutygodniowe praktyki muzealnicze w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie.

Muzeum w Pieniężnie posługuje się własnym statutem, zatwierdzonym 20 X 1977 r. W swojej działalności stara się kierować zasadami wypracowanymi przez polskie muzealnictwo etnograficzne. Muzeum prowadzi księgę inwentarzową dla muzealiów etnograficznych, przyrodniczych oraz numizmatów, karty katalogu naukowego natomiast dla muzealiów etnograficznych i przyrodniczych. Przy opracowywaniu merytorycznym zbiorów muzeum posługuje się informacjami dostarczonymi przez misjonarzy oraz publikacjami; wielką pomoc świadczy analiza porównawcza podobnych obiektów znajdujących się w innych, podobnego typu muzeach.

Muzeum w Pieniężnie organizuje także wystawy czasowe. W lutym 1966 r. zorganizowana została wystawa etnograficzna na KUL z racji Dni Misyjnych, w 1977 r. na ATK z racji sympozjum dla wyjeżdżających na misje. Od 1977 r. organizowane są wystawy misyjne w szeregu parafiach, w których klerycy przeprowadzają katechezy misyjne z okazji Tygodnia Misyjnego.

Muzeum współpracuje także z muzeami kościelnymi. W dniach 19 kwietnia — 31 października 1980 r. urządziło w gmachu Muzeum Diecezjalnego Sztuki Religijnej w Lublinie (Wieża Trynitariska) wystawę pt. Sztuka chrześcijańska w krajach misyjnych. W tym samym czasie w sali akustycznej katedry lubelskiej zorganizowało wystawę sztuki współczesnej z Nowej Gwinei i Indonezji.

Wystawa sztuki chrześcijańskiej krajów misyjnych była ponadto prezentowana w katedrze kołobrzeskiej oraz w salach Klubu Inteligencji Katolickiej w Elblągu.

Muzeum organizuje sesje naukowe. Jedną z pierwszych, której muzeum było współorganizatorem, to sesja z okazji 25 rocznicy śmierci człowiego antropologa i założyciela Instytutu Anthropolos, ojca Wilhelma Schmidta, następną była sesja poświęcona Chinom, z racji 100-lecia pracy misyjnej zgromadzenia (1979 r.).

W 1984 r. muzeum zorganizowało sesję muzealno-etnologiczną.

Od 1985 r. organizuje sesje religioznawcze. Pierwsza była poświęcona islamowi. Urządzono ponadto wystawę Koranu ze zbioru muzułmanów polskich. W kwietniu 1986 r. sesja religioznawcza w Pieniężnie poświęcona była judaizmowi. Zorganizowano także wystawę sztuki religijnej judaizmu ze zbiorów Muzeum Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie oraz Muzeum Synagogi w Tykocinie. Od czerwca do września 1986 r. trwała wystawa autorska, rzeźbiarki gdańskiej Janiny Karczewskiej zatytułowana: Maryja w sztuce — ceramika.

Muzeum także wypożycza eksponaty na wystawy organizowane przez

inne muzea. Obecnie kilka eksponatów zostało wypożyczonych Muzeum Zamkowemu w Malborku na wystawę kości słoniowej.

Muzeum w Pieniężnie ma także na swoim koncie kilkadziesiąt różnego rodzaju obcojęzycznych i w języku polskim publikacji. Ważniejsze z nich to: E. Śliwka: Zbiory misyjno-etnograficzne Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, ABMK 34: 1977; E. Śliwka, W. Wesoły: Gabinety Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie, Pieniężno 1976; E. Śliwka: Gabinety Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie, Pieniężno 1977; K. Traczyk: Kościelne zbiory misyjno-etnograficzne w Polsce, ABMK 42: 1981; U. Lehr-Lenda: Zbiory etnograficzne z Nowej Gwinei w Polsce, W: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Etnograficzne, Z. 9, Kraków 1976; A. Paluch: Zbiory Wyższego Seminarium Księży Werbistów w Pieniężnie, W: Obszary kulturowe Pacyfiku, Wrocław 1979.

Na bazie zbiorów misyjnych w Pieniężnie powstało szereg prac magisterskich na KUL, Uniwersytecie Krakowskim, Uniwersytecie Wrocławskim i Uniwersytecie Poznańskim. Jedną z nich jest praca ks. Kazimierza Faca pt. Organizacja i działalność Muzeum Misyjno-etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie, napisana na seminarium z etnologii religii KUL pod kierunkiem ks. doc. H. Zimonia. Praca powstała w 1982 r.

Celem Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Duchownego w Pieniężnie jest przede wszystkim pomoc studentom-klerykom w studiach i przygotowaniu do przyszłej pracy misyjnej w krajach pozaeuropejskich. Cel ten jest realizowany przez udostępnianie zbiorów dla nauczania etnologii, religioznawstwa i misjologii. Zebrana bowiem kolekcja prezentuje religijny, społeczny i gospodarczy kontekst, w jakim Kościół poprzez swoich misjonarzy głosi naukę Chrystusa. Ukazuje nadto różne kultury i cywilizacje, które już zaginęły, zanikają lub ulegają przemianom. Celem kolejnym muzeum w Pieniężnie jest przedstawienie konkretnej pracy misyjnej i naświetlenie zagadnień właściwego stosunku pomiędzy sposobami działania Kościoła a poszczególnymi kulturami. Prowadzi to do określenia metod misyjnych, problemu akomodacji oraz wskazuje na konkretne środowisko, w którym pracują misjonarze. Ten misyjny charakter ma również przyczynić się do obudzenia szerokiego zainteresowania dla sprawy misyjnej wśród ogółu współczesnego społeczeństwa. Drugorzędnym celem muzeum jest zaprezentowanie kultur pozaeuropejskich, zmierzając do pogłębienia ogólnej wiedzy o kulturze i wskazaniu na jej oryginalność i walory ogólnoludzkie. Muzeum chce także ukazać ogólnoludzką tęsknotę człowieka do Boga, formy kultu i poszczególne religie. Pragnie nauczyć szacunku dla człowieka inaczej myślącego, inaczej odczuwającego świat, w którym żyjemy. Pragnie nauczyć podstaw dialogu i ducha tolerancji.

Muzeum w Pieniężnie leży na szlaku kopernikowskim. Choć znajduje się na jego uboczu, może jednak poszczycić się sporą liczbą zwiedzających. W samym tylko 1985 r. muzeum w Pieniężnie zwiedziło blisko 24 tys. osób. Oprrowadzanie po muzeum ma charakter swego rodzaju katechezy misyjnej połączonej z modlitwą. Wcześniej zgłoszone grupy mają możliwość poszerzenia swojej wizji Kościoła misyjnego poprzez projekcję filmów oraz spotkania z misjonarzami. Każdy zwiedzający może za-

brać ze sobą gratisowo materiały misyjne oraz krótkie informatory o muzeum. Wstęp do muzeum jest bezpłatny.

W najbliższej przyszłości muzeum planuje zorganizowanie wystawy oraz sesji religioznawczej dotyczącej karaimów. Dla Muzeum Etnograficznego w Gdańsku przygotowuje wystawę na temat kultury i sztuki Indonezji, muzeum to natomiast dla Pieniężna przygotowuje wystawę na temat wierzeń ludności Pomorza Zachodniego. Muzeum w Malborku pragnie zorganizować u siebie wystawę dotyczącą kultury nowogwinejskiej. O wystawy prosiły także Muzeum we Fromborku, Muzeum w Olsztynie, Muzeum Pułaskiego w Wawrze oraz Muzeum w Elblągu. Stopniowo będziemy je realizować. Przy współpracy Muzeum w Olsztynie oraz w Elblągu przygotowywana jest wystawa na temat przeszłości parafii Pieniężno.

W roku bieżącym, celem przybliżenia problematyki misyjnej młodemu pokoleniu, muzeum w Pieniężnie rozpoczęło praktyki muzealnicze dla studentów etnografii. W roku bieżącym z praktyk tych skorzystali studenci etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego. W przyszłości praktyki takie chcielibyśmy rozszerzyć.

Aby muzeum mogło lepiej prowadzić swoją pracę dydaktyczno-naukową oraz animacyjną na polu misyjnym, koniecznym staje się zatrudnienie fachowego personelu, na pełnym etacie. Tylko w ten sposób będzie ono w stanie sprostać wymogom metodyki muzealniczej oraz oczekiwaniom społecznym i Kościoła.